

Urspårning med godståg 9914 på Malmbanan

17 december 2024

Om Statens haverikommission

Statens haverikommission (SHK) utreder olyckor och allvarliga tillbud från säkerhetssynpunkt oavsett om de inträffat på land, till sjöss eller i luften. Myndighetens olycksutredningar ska sprida kunskap och ge underlag för åtgärder hos myndigheter, företag, organisationer och enskilda som förbättrar säkerheten och minskar risken för olyckor. Verksamheten ska också bidra till att människor kan känna trygghet och tillit till samhällets institutioner och till förtroendet för transportsystemen. I uppdraget ingår också att bedöma de insatser som samhällets räddningstjänst har gjort i samband med en olycka. Däremot ska utredningarna inte fördela skuld eller ansvar, vare sig straffrättsligt, civilrättsligt eller förvaltningsrättsligt.

SHK:s utredningar syftar till att ge svar på tre frågor

- Vad hände?
- Varför hände det?
- Hur undviks att en likande händelse inträffar i framtiden?

Statusrapport

I enlighet med 13 e § förordningen (1990:717) om undersökning av olyckor offentliggör Statens haverikommission en statusrapport (preliminärt utlåtande) om utredningen. Enligt bestämmelsen ska en sådan rapport lämnas i de fall en slutrapport inte kan publiceras inom tolv månader från dagen för händelsen.

Innehållet i statusrapporten bygger på de fakta som inhämtats inom ramen för utredningen. Statusrapporten publiceras innan utredningen är avslutad och är inte remitterad. Innehållet i det nu redovisade materialet kan komma att ändras eller inte tas med i slutrapporten.

Statusrapporten finns även på SHK:s webbplats: www.shk.se

Rapporten omfattas av licensen Creative commons erkännande 2.5 Sverige (CCBY 2.5 SE). Det betyder att du får kopiera, sprida och bearbeta texten under förutsättning att du anger att SHK är upphovsrättsinnehavare. Om du använder materialet i denna rapport ska du som källa ange Statens haverikommission och rapportnummer.

Illustrationerna i SHK:s rapporter skyddas av upphovsrätt. Om inte annat anges i rapporten är SHK upphovsrättsinnehavare. Om någon annan än SHK är upphovsrättsinnehavare behöver du dennes tillstånd för att få använda materialet.

Innehållsförteckning

Om Statens haverikommission	2
Statusrapport	2
Utredningen	4
Beslutet att inleda en utredning.....	4
Utredningsgruppen	4
Tabell med grundläggande fakta:	4
1. Redogörelse för händelseförloppet	5
2. Utredningsåtgärder	5
3. Fakta i utredningen	5
4. Fortsatta utredningsåtgärder.....	6

Utredningen

Beslutet att inleda en utredning

SHK underrättades den 17 december 2023 om att en urspårning inträffat med ett lastat malmtåg på Vassijaure driftplats, Norrbottens län.

Beslut togs den 18 december att utreda händelsen med ledning av att skadekostnaderna bedömdes överstiga 2 miljoner euro.

SHK genomförde olycksplatsundersökning och inledande faktainsamling 19–26 december.

Utredningsgruppen

SHK företräds av Jonas Bäckstrand, ordförande, Mikael Hillbo, utredningsledare, och Lars Dahlin, operativ utredare.

Utredningen följs av Transportstyrelsen genom Lena Ecström-Ärlicg.

Ett haverisammanträde hölls i Kiruna den 4 december 2024. Vid haverisammanträdet presenterades det faktaunderlag som fanns vid den tidpunkten.

Tabell med grundläggande fakta:

Typ av händelse:	Urspårning på en sträcka av 15 km
Datum och tid:	2023-12-17 kl. 16.22–17.00
Bandel:	Bdl 111 (Peuravaara)–Riksgränsen
Sträcka/trafikplats:	Björkliden–Vassijaure (på km 1520–1535)
Trafikverksamhet:	Tågfärd
Tågnummer/beteckning:	9914
Hastighet:	Varierande under förloppet, upp till 60 km/tim
Spårfordon:	Två IORE-lok och 68 malmvagnar av typen Fanoo
Tåglängd:	746 meter
Tågvtikt:	8 157 ton
Första urspårat fordon:	87 74 6871151-1
Järnvägsföretag:	LKAB Malmtrafik AB
Infrastrukturförvaltare:	Trafikverket
Trafikeringsystem:	System H
Väder:	Uppehåll och nära 0°C
Personskador:	Inga
Skador på fordon:	Skador på elva vagnar av typen Fanoo
Skador på infrastruktur:	Mycket omfattande skador på 15 km spår samt annan infrastruktur inne på Vassijaure driftplats
Skador på miljö:	Begränsade

1. Redogörelse för händelseförloppet

Den 17 december 2023 spårade ett lastat malmtåg från Kiruna mot Narvik ur med en hjulaxel vid Tornehamn. Först 15 km senare, när tåget passerade Vassijaure, förvärrades urspårningen och sammanlagt elva vagnar spårade ur. Urspårningen orsakade mycket stora skador på infrastrukturen. Inga personskador uppstod.

Bilderna visar den första skadan i rälets befästning på järnvägens längdmätning km 1520 samt urspårade vagnar på Vassijaure driftplats vid km 1535.

2. Utredningsåtgärder

SHK har genomfört:

- olycksplatsundersökning
- tekniska undersökningar, provning och datorsimuleringar
- platsbesök
- granskning av relevanta loggar och dokumentation.

3. Fakta i utredningen

Fakta från den 15 kilometer långa sträckan visar att tåget inledningsvis rullade med endast ett urspårat hjul innanför den högra rälen. Den mer omfattande urspårningen med flera urspårade hjulaxlar och vagnar inträffade först på Vassijaure driftplats.

Under de urspårade vagnarna hittade utredarna en hjulaxel med ett löst, skadat hjul. Det skadade hjulet och andra relevanta delar har genomgått undersökningar och provning.

Fakta visar att hjulet brustit direkt från löpbanan in till navet. Hjulet har därefter kunnat flytta sig inåt på hjulaxeln och spåra ur. Övriga brottytor i hjulet är sekundära och har tillkommit vid den mer omfattande urspårningen inne på Vassijaure driftplats.

En sannolikt bidragande orsak till det primära brottet är en spricka på baksidan av hjulflänsen. Orsaken till sprickan och flera andra potentiellt påverkande faktorer är fortfarande under utredning.

Bilderna visar det skadade hjulet före demontering, hjulet i samband med undersökningar samt sprickan i flänsen vid den primära brottytan.

4. Fortsatta utredningsåtgärder

SHK:s arbete fortsätter enligt följande:

- Kompletterande faktainsamling samt avslutande tekniska undersökningar och simuleringar.
- Författande av rapporten med fakta och analys samt framtagande av eventuella säkerhetsrekommendationer.
- Externremiss till berörda myndigheter, organisationer och intressenter i syfte att undanröja eventuella missuppfattningar och felaktigheter samt för att få övriga synpunkter på rapporten.
- Eventuella justeringar av slutrapporten utifrån de synpunkter som har kommit in under remissförfarandet.
- Publicering av slutrapport.

Målsättningen är att publicera slutrapporten under mars månad 2025.

För Statens haverikommission

Jonas Bäckstrand

Mikael Hillbo